

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ: ΝΕΟΣ ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Κώστας Μελάς

“Παγκοσμιοποίηση” είναι η λέξη-σύνθημα της εποχής μας. Ίσως είναι μαζί με την “Ανταγωνιστικότητα” η πλέον πολυχρησιμοποιούμενη λέξη στο λεξιλόγιο των πολιτικών, των οικονομολόγων και των τραπεζιτών.

Αποτελεί χωρίς αμφιβολία το καινούργιο “Ιδεολόγημα” της άρχουσας τάξης στην ιστορική περίοδο που διανύει η ανθρωπότητα. Δε θα ήταν καθόλου ανακριβής ο ισχυρισμός ότι η “Παγκοσμιοποίηση” έχει καταλάβει εξ’ολοκλήρου τη θέση που άφησε κενή η κατάργηση του θεμέλιου μύθου του Ψυχρού Πολέμου.

Διαμέσου της εξ’ανατολών απειλής, είχε “διασφαλισθεί” η κοινωνική συνοχή, είχε “επιτευχθεί” η κοινωνική συνεργασία μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας, είχε παραχωρηθεί μέρος της παραγόμενης υπεραξίας και στην εργατική τάξη, είχε δικαιολογηθεί η αμερικανική παρουσία ανά την υφήλιο και ειδικότερα στην Ευρώπη, είχε λειτουργήσει σε τελευταία ανάλυση το σύστημα της μαζικής δημοκρατίας και των κοινωνικών συμβολαίων όπως το γνωρίσαμε.

Επιβεβαιώνεται για μια ακόμη φορά η ανάγκη ύπαρξης, και στη διεθνή πολιτική σκηνή, ιδεολογημάτων μέσω των οποίων πραγματοποιούνται οι επιδιώξεις της επικρατούσας κυρίαρχης τάξης και μέσω της “πειθούς” ή μέσω της χρησιμοποίησης των “καρότων”, όπως θα μπορούσαμε διαφορετικά να ισχυριστούμε.

Η ανάγκη αυτή έγινε αφόρητη από τη στιγμή που οι θεμέλιοι μύθοι της μεταπολεμικής δυτικής ευημερίας υπέστησαν βαθύτατα ρήγματα στη δεκαετία του ’80. Η πτώση του “ανατολικού συνασπισμού” παράλληλα, στέρησε από τις δυτικές χώρες και ιδιαίτερα τις ευρωπαϊκές το “μύθο” του αντιπάλου δέους.

Οι αδυναμίες του κεϋνσιανού υποδείγματος (θεωρητικές και πρακτικές) επέτρεψαν την επανεμφάνιση των πλέον σκληρών νεοφιλελεύθερων απόψεων, βάση των οποίων αποτελούν οι πεπονηθείσες ότι: η αποδοχή της ανεργίας στο “φυσικό” ποσοστό της, η μείωση των μισθών καθώς και η συρρίκνωση μέχρι σημείου εξαφάνισης των κοινωνικών παροχών αποτελούν αναγκαίους όρους για την περαιτέρω επιβίωση των οικονομιών, μέσα στις νέες διεθνείς συνθήκες.

Η αναπροσαρμογή του καθεστώτος ανασυγκρότησης του κεφαλαίου υπό τις προϋποθέσεις αυτές και με πρακτικές πρωτόγνωρες για τους εργαζομένους της

Δύσης τα τελευταία 30 χρόνια (καταχρηστικές έως παράνομες), είχε ανάγκη νέου θεμέλιου μύθου, ώστε να επιτύχει την αποστολή του, υπό μια έννοια συσπειρωτικά, σταθεροποιητικά, χωρίς να αφήσει να διαφανεί το πρόσωπό του.

Έπρεπε να βρεθεί ένας τρόπος επικάλυψης των τεκτενομένων που να περιορίζει τις αντιδράσεις, μέσω της δημιουργία φόβου για την ύπαρξη του χειρότερου. Κατά κάποιο τρόπο έπρεπε να αναζητήσει τη νομιμοποίησή του.

Ο όρος "Παγκοσμιοποίηση" (globalization) εμφανίσθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '80, αρχικά σε διάφορα Πανεπιστήμια των Η.Π.Α (Harvard, Columbia, Stanford, κλπ.) και από τότε επικράτησε στο λεξιλόγιο του κυρίαρχου οικονομικού νεοφιλελεύθερου υποδείγματος, των τελευταίων 20 χρόνων.

Η εμφάνιση του όρου, θα μπορούσε να υποστηριχθεί με μεγάλη βεβαιότητα, "εφευρέθηκε" στο πλαίσιο της σύγχρονης συντηρητικής ευρηματικότητας ως επιχείρημα αιχμής στο χώρο της ιδεολογίας¹ και σε αντιπαράθεση με τον ιδεολογικό μαρασμό της αριστεράς.

Η σχεδόν απόλυτη κυριαρχία της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας, η οποία πρωταρχικά βασίζεται στη διατύπωση ότι η μόνη ικανή εγγύηση για την ανάπτυξη είναι η πλήρης απελευθέρωση της αγοράς με τη σύγχρονη κατάργηση κάθε κρατικής παρέμβασης, γεγονός που με άλλα λόγια σημαίνει ότι η η οικονομία πρέπει να αυτορυθμίζεται ή να ρυθμίζεται από τις τράπεζες, από τα μεγάλα δικηγορικά γραφεία, ή από agenzie dei rating, από τις συναντήσεις των αρχηγών των πλουσιότερων χωρών και από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών, "εφηύρε" την έννοια της "globalization"².

Τι επιχειρείται να υποδηλωθεί όμως διαμέσου της εφεύρεσης του παραπάνω όρου; Σίγουρα όχι ο διεθνής χαρακτήρας της οικονομίας. Αυτός είναι τουλάχιστον γνωστός από το 17ο αιώνα³.

Η οικονομική διεθνοποίηση ανήκει εξ'αρχής στην εξέλιξη του καπιταλισμού. Είναι σύμφυτη και εγγενής με την κεφαλαιακή σχέση, η οποία ως αυτο-αναπτυσσόμενη αξία συνεχώς επιδιώκει την εξάπλωσή της πέρα από τα όρια της αξίας-χρήσης, δημιουργώντας το διεθνή καταμερισμό εργασίας και την παγκόσμια αγορά.

Η πορεία αυτή, η διαδικασία, δεν πραγματοποιείται γραμμικά και με συνέχεια, αλλά εμφανίζεται υπό μορφή κυμάτων.

Στα τελευταία 100-130 χρόνια θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι έχουν παρουσιασθεί τρία (3) μεγάλα κύματα διεθνοποίησης του κεφαλαίου. Το πρώτο την χρυσή περίοδο της Ευρωπαϊκής Οικονομίας (1871-1914): την περίοδο αυτή, ούτε λίγο ούτε πολύ, ο κόσμος είχε μεταμορφωθεί σ' ένα παγκόσμιο χωριό: ατμοκίνητα πλοία, σιδηρόδρομοι, τηλεγράφοι, η δημιουργία της Διώρυγας του Σουέζ είχαν καταστήσει πιο μικρό τον πλανήτη.

Κάτω από την ώθηση των τεχνολογικών εξελίξεων και σε συνθήκες γενικευμένου φιλελευθερισμού, με ενιαίο Διεθνές Νομισματικό Σύστημα, βασισμένο στον Κανόνα Χρυσού και με την πρωτοκαθεδρία της αγγλικής στερλίνας, το 90% του πληθυσμού ζούσε σε καθεστώς μετατρέψιμου νομίσματος. Τότε παρατηρήθηκε πρωτοφανής εξάπλωση του διεθνούς εμπορίου και των διεθνών επενδύσεων, αναδύθηκαν πολυεθνικά τραστ και καρτέλ τα οποία ανέλαβαν πρωταγωνιστικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία.

Το κυρίαρχο υπόδειγμα ήταν και τότε ο απόλυτος οικονομικός φιλελευθερισμός. Μετά την "κατάκτηση" όλων όσοι μπορούσαν να "κατακτηθούν" (αποικιοκρατία) κυρίως από τις ισχυρές Ευρωπαϊκές οικονομίες, οι έντονοι ανταγωνισμοί που είχαν αναπτυχθεί στο μεταξύ οδήγησαν στο ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Η εθνική αναδίπλωση που επακολούθησε οδήγησε στο φασισμό, στο Κραχ του '29 και τελικά στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η δεύτερη φάση της παγκόσμιας εξάπλωσης των οικονομικών σχέσεων (1945 - 71) είχε ως βάση το κεϋσιανό υπόδειγμα, δίνοντας των ώθηση στη χωρίς προηγούμενο μεταπολεμική καπιταλιστική ανασυγκρότηση και ανάπτυξη.

Η κρίση υπερ-παραγωγής κεφαλαίου ήταν το αίτιο της κατάρρευσης του μεταπολεμικού οικοδομήματος του Bretton Woods. Το πλεονάζον κεφάλαιο οδηγήθηκε στη χρηματιστηριακή σφαίρα, που γίνεται το εφαλτήριο της παρούσης τρίτης φάσης της παγκοσμιοποίησης (1980).

Η νέα φάση της διεθνοποίησης του κεφαλαίου είναι αναμφισβήτητη ένα πραγματικό γεγονός. Νομίζω ότι θα ήταν κανείς, τουλάχιστον αφελής, αν αρνιόταν το γεγονός αυτό. Όμως ως ένα πραγματικό γεγονός θα πρέπει να ενταχθεί σ'ένα ικανό ερμηνευτικό πλαίσιο, ώστε να εξηγηθούν οι αιτίες που το προκάλεσαν καθώς και οι συνέπειες που θα προκληθούν από την επενέργεια του. Δυστυχώς ή ευτυχώς είναι αδύνατον να δημιουργηθεί ένα τέτοιο ερμηνευτικό πλαίσιο από το οποίο να απουσιάζει η ιδεολογική οπτική των εμπλεκομένων μερών.

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι η εποχή μας κυριαρχείται από μια νεο-φιλελεύθερη ιδεολογία, η οποία βασίζεται στην απλοϊκή αλλά και άκρως επικίνδυνη άποψη ότι για να επιτευχθεί η ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας και η ευημερία του παγκόσμιου πληθυσμού φθάνει να απελευθερωθεί η οικονομία από οποιαδήποτε μορφή κρατικής ή κοινωνικής παρέμβασης. Αρκεί να λειτουργήσουν οι κανόνες της ελεύθερης οικονομίας και το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα θα βρει την ισορροπία του, θα αυτορυθμισθεί μακριά από οποιαδήποτε παρέμβαση πολιτικής υφής.

Αυτή η κυρίαρχη ιδεολογία στην προσπάθειά της να δώσει τη δική της ερμηνεία στη νέα φάση της διεθνοποίησης, επιταχύνοντας τις εξελίξεις, προωθώντας

τα συμφέροντα εκείνων των κοινωνικών ομάδων για χάρη των οποίων οι παραπάνω εξελίξεις πραγματοποιούνται και αποπροσανατολίζοντας την κοινή γνώμη, εφηύρε στην κυριολεξία την έννοια της παγκοσμιοποίησης. Μια έννοια ιδεολογικής κατασκευής, η οποία περιγράφει ένα πραγματικό γεγονός κατά τρόπο ψευδή και διαστρεβλωτικό.

Όπως είναι γνωστό σε όλους, ο επίσημος λόγος που κυριαρχεί σήμερα είναι ένα συνοθύλευμα από ιδεολογήματα περί αγοράς, τα οποία εξισώνουν την "αγορά" με την "ανάπτυξη" και την "ελευθερία". Και αφού όλο και σπανίζουν οι γωνιές του πλανήτη όπου η νίκη της δεν είναι πλέον εξασφαλισμένη, η αγορά παρουσιάζεται σαν ένα είδος "φυσικού" και "σωτήριου" νόμου.

Απόλυτα δεμένη με την παραπάνω αντίληψη είναι και η θέση σύμφωνα με την οποία ως φορέας της Παγκοσμιοποίησης δεν θεωρείται οποιαδήποτε δραστηριότητα, π.χ. το κήρυγμα της αδελφότητας ή της αγάπης, αλλά μια δραστηριότητα εντελώς συγκεκριμένη: η διευρυνόμενη και διαπλεκόμενη οικονομία.

Αντί για μια "πανανθρώπινη επιταγή", η οποία θα επιβαλλόταν από εξωγενείς παράγοντες στο οικονομικό πεδίο, βρισκόμαστε μπροστά σε μια κατάσταση άρρηκτης συνοχής του συστήματος, με προνομιούχους πρωταγωνιστές τις πολυεθνικές εταιρείες και κύριους δείκτες της τα παγκοσμίων διαστάσεων "συνολικά μεγέθη" (τις ισοτιμίες των ισχυρών νομισμάτων, τις τιμές των πρώτων υλών, τα τραπεζικά επιτόκια, τα περιθώρια εμπορικού κέρδους).

Έχει γίνει συνείδηση σε όλον τον κόσμο ότι η οικονομία επιχειρείται να αυτονομηθεί ως σύστημα⁴, στο οποίο τείνουν να υποταχθούν όλοι οι τομείς και οι δράσεις της κοινωνικής ζωής.

Τι υποκρύπτεται, λοιπόν, κάτω από τον ιδεολογικό μανδύα με τον οποίο περιβάλλεται η έννοια της Παγκοσμιοποίησης;

Πρώτον: υποκρύπτεται η επιχείρηση απεμπόλησης της πολιτικής, από το προσκήνιο της καθημερινής ζωής και παραχώρηση της πρωτοκαθεδρίας των κρισίμων αποφάσεων που αφορούν στο σύνολο των κοινωνικών και οικονομικών εξελίξεων στην Οικονομία. Είναι σαφές ότι όταν αναφερόμαστε στην απεμπόληση της πολιτικής, δεν εννοούμε την πολιτική η οποία ασκείται στον περιορισμένο χώρο ενός εθνικού κράτους, αλλά της πολιτικής του *court*.. Της πολιτικής όπως την δίδαξαν από αρχαιοτάτων χρόνων ο Θουκυδίδης, ο Αριστοτέλης μέχρι τον Μακιαβέλλι, τον Τοκεβίλ, τον Μάρξ, τον Γκραμσά κ.λ.π.

Οι Θεωρητικοί του οικονομικισμού, δηλ. εκείνοι που αναγορεύουν την οικονομία σε πολιτική ιδεολογία, εφορμούν με γυμνές λόγχες από όλες τις πλευρές του πλανήτη, αδιαφορώντας για τα κοινωνικά προβλήματα της ανθρωπότητας.

Η βασική προϋπόθεση της παραπάνω αντίληψης είναι η πίστη στην πρωτοκαθεδρία της οικονομίας και ειδικά της οικονομίας στην αντίθεσή της προς την

πολιτική, θεωρώντας ότι η οικονομία εμπεριέχει εγγενώς ειρηνικότητα και ως εκ τούτου βρίσκεται σε διαρκή αντιπαράθεση με την πολιτική, η οποία βασίζεται κυριολεκτικά στην "ισχύ".

Η άποψη αυτή δεν εμφανίζεται για πρώτη φορά.

"Το πρόβλημα των σχέσεων μεταξύ πολιτικής και οικονομίας τέθηκε αναπόφευκτα στους Νέους Χρόνους, όταν η έκρηξη της βιομηχανικής επανάστασης μετά από μακρά και έντονη δραστηριότητα του εμπορικού καπιταλισμού, δημιούργησε την εντύπωση ότι ο οικονομικός παράγοντας είναι αυτοτελής και μάλιστα πρωταρχικός ανάμεσα στις μορφές της κοινωνικής πράξης"⁵.

Η άποψη αυτή υποστηριζόταν έντονα από συγκεκριμένο κοινωνικό φορέα (αστική τάξη) ο οποίος είχε πολλαπλά οφέλη και κυρίως ΠΟΛΙΤΙΚΑ από τη διάδοση της αντίληψης περί ζωτικότητας και αναγκαιότητας της οικονομίας σε πλήρη αντίθεση με την παρακωλυτική, επιζήμια και μακροπρόθεσμα περιττή "πολιτική" δραστηριότητα, η οποία τη συγκεκριμένη περίοδο εκφραζόταν κυρίως από την κυριαρχία μοναρχών και στρωμάτων κοινωνικά ριζωμένων στον προκαπιταλιστικό κόσμο.

Αυτή η άποψη όμως, προϋποθέτει τη δυνατότητα πλήρους διχοτόμησης μεταξύ πολιτικής και οικονομίας, διαμέσου ενός τόσο στενού ορισμού (αν π.χ. η οικονομία περιοριστεί στην τεχνική διαδικασία της παραγωγής και η πολιτική περικυβηθεί στη διοίκηση και στη διαχείριση) που χάνεται κάθε ουσιαστική σχέση με την πραγματικότητα.

Παράλληλα και από ιστορική και κοινωνιολογική άποψη, η διχοτομία αυτή αποτελεί μια ιδεολογική κατασκευή και δεν έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα.

Το ότι στην ιστορική διαδρομή η οικονομία δεν μπόρεσε ποτέ ν'αναπτύξει την αναμενόμενη αυτοτελή νομοτέλειά της, οφείλεται κύρια στο ότι η οικονομία συνυφάνθηκε ουσιαστικά με παράγοντες συναφείς με την ισχύ και την εξουσία και άρα με την πολιτική.

Ο γενικός λόγος για τον οποίο πολιτική και οικονομία παραμένουν αδιαχώρηστες είναι προφανής. Η οικονομία και η πολιτική αφορούν εξίσου στις συγκεκριμένες σχέσεις συγκεκριμένων ανθρώπων και κάθε οικονομική αλλαγή προκαλεί μια μετατόπιση του συσχετισμού δυνάμεων προς όφελος ορισμένων ανθρώπων και εις βάρος άλλων. Οι οικονομικοί σκοποί ούτε επιδιώκονται ούτε επιτυγχάνονται μέσα σ' ένα κοινωνικό κενό.

. η πολιτική διεισδύει στην οικονομία όχι τόσο μέσω των διαδικασιών της παραγωγής και της επικοινωνίας, όσο μέσω του προβλήματος της κατανομής. Είναι άκρως χαρακτηριστικό ότι η συζήτηση για την παγκοσμιοποίηση στρέφεται γύρω από διαδικασίες και προτάσεις οι οποίες αφορούν στη διαπλο-

κή της παγκόσμιας βιομηχανίας και του παγκόσμιου εμπορίου καθώς και την πύκνωση των παγκοσμίων επικοινωνιακών δικτύων - το μυστικό μιας παγκόσμιας αποδεκτής κατανομής των πόρων και του πλούτου δεν το έχει αποκαλύψει ως σήμερα κανείς⁶. . .

Δεύτερον: Θα πρέπει να σταθούμε επίσης σ'ένα ακόμη σημαντικό σημείο: η θέση ότι η πολιτική είναι λίγο πολύ ένα αναγκαίο κακό, παρέμεινε σχεδόν μόνιμη για την αστική τάξη ολόκληρη την περίοδο που επικράτησε πολιτικά.

Επιπλέον παραμένει και σήμερα προσφιλές επιχείρημα διαφόρων οικονομικών κύκλων, οι οποίοι χρησιμοποιούν κατά κόρον τις Κρατικές υπηρεσίες και δαπάνες ως κύριο μέσον πλουτισμού και επίτευξης των οικονομικών τους σκοπών.

Εδώ η θέση αυτή εκπληρώνει μια πρόσθετη ιδεολογική λειτουργία, επιχειρεί να συγκαλύψει τη συγκεκριμένη και ουσιαστική βοήθεια που προσέφερε το Κράτος στην καπιταλιστική οικονομία, παρουσιάζοντας τάχα το κράτος ως απλό εγγυητή του γενικού συμφέροντος.

Από τη στιγμή που απεμπόληση του πολιτικού καθίσταται πρακτικά αδύνατη, η όλη προσπάθεια υποκρύπτει την πρόθεση όχι την απεμπόληση του πολιτικού στη γενική του μορφή, αλλά την απεμπόληση της πολιτικής όπως αυτή εκφράζεται στις μαζικοδημοκρατικές δυτικές κοινωνίες και αντικατάστασή της από φορείς της πολιτικής οι οποίοι δεν θα είναι αναγκασμένοι να διαβούν τη στενωπό της "λαϊκής βούλησης" και επιλογής.

Η έννοια, λοιπόν, της παγκοσμιοποίησης και η χρήση που γίνεται από τη νεοφιλελεύθερη ιδεολογία προσφέρει απλόχερα την ιδεολογική κάλυψη αυτής της ενδυνάμει αντικατάστασης της πολιτικής και των φορέων της από καινούργιους και μη εκλεγμένους φορείς.

Σε αντίθεση πάντως με ό,τι μας λένε περί απόλυτης φιλελευθεροποίησης και "ολοκληρωτικής αγοράς", ο "νόμος της αγοράς" δεν καθιερώνεται αυτομάτως με το ελεύθερο παιχνίδι της οικονομίας. Η παγκοσμιοποίηση στηρίζεται σε δομές αυταρχικής επέμβασης, οι οποίες δρουν σε παγκόσμια κλίμακα.

Το "διευθυντήριο των Επτά περισσότερο εκβιομηχανισμένων χωρών του κόσμου (67), τα πρότυπα "δομικής αναπροσαρμογής" του Δ.Ν.Τ., η "ρυθμιστική" δράση της Παγκόσμιας Τράπεζας, είναι τα μέσα εφαρμογής της.

Ούτε ο Τεντ Τέρνερ του CNN, ούτε ο Ρούπερτ Μέρντοκ του News Corporation Limited, ούτε ο Μπιλ Γκέιτς της Microsoft, ούτε ο Τζέφρυ Βίνικ της Fidelity Investments, ούτε ο Λάρυ Ρόνγκ της China Trust, ούτε ο Ρόμπερτ Άλεν του ΑΤΤ, ούτε βέβαια ο Τζώρτζ Σόρος, ούτε δεκάδες άλλοι νέοι κυρίαρχοι του κόσμου δεν έθεσαν ποτέ τα σχέδια τους σε παγκόσμια κυκλοφορία. Η δημοκρατία δεν είναι γι'αυτούς. Θέτουν τον εαυτό τους πάνω από αυτές τις α-

τέρμονες συζητήσεις και παραμένουν αδιάφοροι σε έννοιες όπως το κοινό καλό, η κοινωνική ευτυχία, η ελευθερία και η ισότητα.

Στην προσπάθεια αυτή έχουν επιστρατευθεί τρομακτικού μεγέθους μηχανισμοί, αφ' ενός για να ενσωματώσουν τις συνειδήσεις σ' ένα σύστημα που εμφανίζεται, σαν το μοναδικό ευκαταίο ή και επιθυμητό και αφ' ετέρου για να διαπεράσουν την εμπορευσιμότητα ως τις πιο μύχιες πτυχές της ζωής μας.

Θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τέσσερις κοινωνικές ομάδες οι οποίες αποτελούν τους κύριους μηχανισμούς προώθησης των σχεδίων της νέας ολιγαρχίας:

Η πρώτη ομάδα αποτελούν τα στελέχη της τεχνοεπιστήμης (επιστήμονες, ερευνητές, μηχανικοί, διανοούμενοι κ.λ.π.) οι οποίοι στο όνομα των τεχνολογικών εξελίξεων, οι οποίες ενσωματώνονται στα "νέα προϊόντα" και στις υπηρεσίες, επιταχύνουν την επικράτηση και την κυριαρχία των πολυεθνικών εταιριών.

Δεύτερος φυσικός σύμμαχος των νέων αρχόντων, είναι η εθνική και διεθνής τεχνοκρατία, οι υψηλού επιπέδου μάνατζερ του δημοσίου, που η αρμοδιότητα τους είναι να προσδιορίζουν τους κανόνες λειτουργίας και ελέγχου των εφαρμοζόμενων μέσων.

Τρίτη ομάδα, αποτελείται από τους κατασκευαστές ιδεών, συμβόλων, ρητορικής, οι εκπρόσωποι των ΜΜΕ και της εκπαίδευσης. Η διαπλοκή των οικονομικών συμφερόντων οδήγησε την ομάδα αυτή στο να αποτελέσει τον κύριο ιδεολογικό εκπρόσωπο της νέας ολιγαρχίας.

Τέταρτη ομάδα, αποτελείται από τους χρηματιστές, η λογική των οποίων χαρακτηρίζεται ως λογική αρπαγής. Η Παγκόσμια Αγορά επιτρέπει στην ομάδα αυτή να δρά με κινήσεις αρπακτικού.

Οι νεοεμφανιζόμενες δομές εξουσίας προδιαγράφουν μια οργάνωση του κόσμου κυριαρχούμενη από νέες ολιγαρχίες, στηριγμένες σε κοινωνικές ομάδες και ελίτ, οι οποίες έχουν αποκτήσει μια ισχύ ελέγχου και λήψεων αποφάσεων έξω από το πλαίσιο πολιτικής και κοινωνικής αντιπροσώπευσης και νομιμοποίησης των εθνικών κρατών.

Η δυναμική αυτών των ολιγαρχιών υπακούει σε μια καθαρά κατακτητική λογική (τον εξαναγκασμό του διεθνούς ανταγωνισμού, ο οποίος αποβαίνει πλέον ηθική επιταγή), έτσι ώστε να μπορούμε να μιλούμε για την πρόσφατη ιστορία του κόσμου ως την ιστορία της επιστροφής των κατακτητών, της επιστροφής μορφών ισχύος και κυριαρχίας που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν "νέες βαρβαρότητες".

Στην αποκαλούμενη εποχή της παγκοσμιοποίησης, η διάγνωση είναι σαφής: η διεθνοποίηση είναι τελικά προϊόν αποφάσεων που πήρε ο επιχειρηματικός κόσμος. Ωστόσο, τα προβλεπόμενα κέρδη της αυξανόμενης ενσωμάτωσης εξαρτώνται επίσης από τη διακρατική συνεργασία, εφόσον βγαίνει προς την κατεύθυνση

της κατάργησης των περιορισμών και της οργάνωσης μιας ήπιας διαχείρισης της διαδικασιάς ενσωμάτωσης⁷.

Περισσότερο από το 90% των 37.000 υπερεθνικών επιχειρήσεων και των 206.000 περίπου θυγατρικών τους, ανήκουν στο λεγόμενο Πρώτο Κόσμο και οι εκατό ισχυρότερες από αυτές έχουν κυρίαρχη θέση σ' όλους τους τομείς, ασκούν κάθε λογής επιρροές, τόσο στη χώρα προέλευσης όσο και στο εξωτερικό, διαθέτουν ικανότητα επενδύσεων, τεχνολογική κυριαρχία, αποκλειστική ιδιοκτησία ευρεσιτεχνιών, και όλα αυτά στους επονομαζόμενους τομείς αιχμής, σ' εκείνους δηλ. στους οποίους στηρίζεται η σύγχρονη ισχύς και θεμελιώνονται τα μελλοντικά μονοπώλια.

Το σύνολο των πωλήσεων των θυγατρικών των πολυεθνικών στο εξωτερικό υπερβαίνει τη συνολική αξία των παγκόσμιων εξαγωγών⁸.

Οι συναλλαγές στις νομισματικές αγορές φθάνουν τα 1.300 δισεκατομμύρια δολάρια ημερησίως (δηλ. πενήντα φορές το ύψος των συναλλαγών των βιομηχ. αγαθών ή των υπηρεσιών).

Οι τρεις σημαντικότεροι αμερικανικοί όμιλοι επενδυτικών κεφαλαίων - οι "Τρεις Μεγάλες του σήμερα" - η Fidelity Investments, η Vanguard Group και η Capital Research and Management ελέγχουν 500 δις δολάρια.

("1995 Mutual Fund Guide" M.S. News and World Report 6.2.1995), ποσό ασύγκριτα μεγαλύτερο από τα αποθεματικά των Κεντρικών Τραπεζών των τριών μεγαλύτερων οικονομικά χωρών του κόσμου, για να μην αναφερθούμε στις υπόλοιπες χώρες (π.χ. τα αποθεματικά της Τράπεζας της Ελλάδας κυμαίνονται γύρω στα 12 δις δολάρια).

Δημόσια και ανοικτά ομολογείται ότι προς όφελος ακριβώς αυτών των εξουσιών, στο τελευταίο τέταρτο του αιώνα, αναδομήθηκαν οι οικονομίες και οι ανταλλαγές και τροποποιήθηκαν οι εθνικές νομοθεσίες και το διεθνές δίκαιο.

Η αποκήρυξη του πολιτικού ως φορέα και εγγυητή του γενικού συμφέροντος είναι σχεδόν ολοκληρωτική. Παγκόσμια μεγαυσυτήματα που βρίσκονται αιωνίως στην υπηρεσία των άμεσων συμφερόντων ιδιωτικών χρηματιστικών ομίλων εμφανίζονται στους τομείς των μεταφορών (αεροπλάνα, αυτοκίνητα) των επικοινωνιών (τηλεόραση, τράπεζες εικόνων, δίκτυα πληροφορικής, υπηρεσίες προς επιχειρήσεις) της επιστήμης και της έρευνας (διάστημα, προγράμματα σχετικά με τη γενετική, την πυρηνική σύντηξη, την υπερθέρμανση της ατμόσφαιρας, κ.λ.π.).

Ποτέ άλλωστε οι κυρίαρχοι του κόσμου δεν ήταν τόσο ολιγάριθμοι.

Τρίτον: Η διεθνοποίηση του κεφαλαίου, σε καμία περίπτωση δε διαχέει την ανάπτυξη ομοίμορφα και σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι οικονομίες εξακολουθούν κατά βάση να είναι εθνικές με προεξάρχουσες τις οικονομίες των Η.Π.Α. και της Κίνας. Οι κινήσεις του συντελεστή "Εργασία" είναι περιορισμένες και εμπο-

δίξονται συνειδητά από τις χώρες που έχουν συμφέρον να το κάνουν.

Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις απερίφραστα μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν είναι αποεθνικοποιημένες. Συμβάλλουν στην ανάπτυξη των εθνικών οικονομιών των χωρών προέλευσης και ως αντίτιμο απολαμβάνουν από αυτά τα έθνη - κράτη την εξασφάλιση νόμων και θεσμών ευνοϊκών για τη δραστηριότητα τους.

Παράλληλα οι επιχειρήσεις αυτές μπορεί να λέγονται παγκόσμιες, αλλά δεν είναι. Στην πραγματικότητα είναι τριαδικές, με την έννοια ότι επεμβαίνουν στους τρεις κυρίαρχους πόλους: Β. Αμερική, Δ. Ευρώπη και Ζώνη Ασίας - Ειρηνικού. Στους κόλπους αυτής της τριάδας οι συναλλαγές πολλαπλασιάζονται και εντατικοποιούνται. Η παγκόσμια οικονομία προκαλεί έτσι, παραδόξως, τον επιμερισμό του κόσμου σε τρεις ολόενα και πιο συνεκτικούς πόλους, ενώ οι υπόλοιπες χώρες (και ειδικά οι αφρικανικές) που φτωχαίνουν προοδευτικά, περιθωριοποιούνται και αποκλείονται από το παγκόσμιο εμπόριο και τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό.

Τι θα μπορούσαμε, λοιπόν, να συμπεράνουμε μετά τα παραπάνω λεχθέντα; Νομίζω ότι μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η έννοια της "Παγκοσμιοποίησης" είναι μια ιδεολογικά φορτισμένη έννοια που επιδιώκει να υποκρύψει τις πραγματικές εξελίξεις της διεθνοποίησης του κεφαλαίου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Κ. Βεργόπουλος, ... *Από την μια μυθολογία στην άλλη...*
- 2 Alain Touraine, *La globalización como ideología*, El País, 29/9/96.
- 3 Fernand Braudel *Civilisation matérielle, économie et capitalisme, XVe-XVIIIe siècle*. Armand Colin, Paris 1980.
- 4 (Karl Polanyi: *La Grande Transformation* Gallimard. Παρίσι 1983).
- 5 (Π. Κονδύλης: «Πλανητική Πολιτική μετά το Ψυχρό Πόλεμο». Θεμέλιο σελ. 31. ΑΘΗΝΑ 1992).
- 6 (Π. Κονδύλης: *Η παγκοσμιοποίηση ως ιδεολογική κατασκευή...* ΤΟ ΒΗΜΑ).
- 7 (World Investment Report: Transnational Corporations Employment and Workplace: *Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη*. (NUCED) Ν.Υόρκη, Γενεύη 1994, σελ. 384).
- 8 (Παγκόσμια Τράπεζα: *Global Economic Prospects and the Developing Countries*. Ουάσιγκτον, Απρίλιος 1995).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Βεργόπουλος Κώστας**, *Από την μια μυθολογία στην άλλη*, ΙΝΔΙΚΤΟΣ, τεύχος 8, 1997.
- **Βεργόπουλος Κώστας**, *Η παγκοσμιοποίηση σήμερα*, περιοδ. ΑΡΔΗΝ, Τεύχος 8, Μάιος - Ιούνιος, 1997.
- **Brecher Jeremy, Costello Tim**, *Contro il capitale globale*, Feltrinelli 1996.
- **Bucci Carlo**, *Nuovo equilibrio economico. Origine, decorso e sbocchi della crisi mondiale*, Dante Alighieri 1993.
- **Cappugi Luigi, Schiavo Campo Flavio**, *Integrazione finanziaria internazionale e limiti all' esercizio della sovranità monetaria*, Laterza 1991.
- **Chomsky Noam**, *I cortili dello zio Sam. Interviste ed interventi di Noam Chomsky sul nuovo ordine mondiale*, Gamberetti 1995.
- **Chomsky Noam**, *Il club dei ricchi. Interviste ed interventi sul mondo unipolare e lo svuotamento delle istituzioni democratiche*, Gamberetti 1996.
- **Comba Andrea**, *Neoliberalismo internazionale. Strutture giuridiche a dimensione mondiale dagli accordi de Bretton Woods all' organizzazione mondiale del commercio*, Giuffrè 1995.
- **Dahrendorf Ralf**, *Quadrare il cerchio*, Laterza 1995.

- **Dahrendorf Ralf**, *Le tigri della Malesia all' assalto dell' Europa*, Εφημ. La Repubblica, 21.9.95.
- **George Susan, Sabelli Fabrizio**, *Crediti senza frontiere. La religione della Banca Mondiale*, Gruppo Abele 1994.
- *Globalizzare l' economia, a cura de S. Zamagni*, Edizioni Cultura della Pace 1995.
- **Huntigton Samuel P.**, *La terza ondata. I processi di democratizzazione all fine del XX secolo*, Il Mulino 1995.
- **Jean Carlo, Sabona Paolo**, *Geoeconomia. Il deminio dello spazio economico*, Franco Angeli 1995.
- **Κονδύλης Παναγιώτης**, *Τα Ηνωμένα Έθνη και το Όνειρο του Παγκόσμιου Κράτους*, Ινδικτος, τευχ. 8, 1997.
- **Κονδύλης Παναγιώτης**, *Πλανητική Πολιτική μετά τον Ψυχρό Πόλεμο*, Θεμέλιο, 1992.
- **Κονδύλης Παναγιώτης**, *Η Παγκοσμιοποίηση ως ιδεολογική κατασκευή*, εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 16.3.97.
- **Krugman Paul R.**, *Il silenzio dell' economia. Una politica economica per un' epoca di aspettative deboli*, Garzanti 1991.
- **Krugman Paul R.**, *L' incanto del benessere*, Garzanti 1995.
- **Latouche Serge**, *L' occidentalizzazione del mondo*, Bollati Boringhieri 1992.
- **Le Monde Diplomatique**, *Οι νέοι κυβερνήτες του κόσμου*, τευχ. 10
- **Le Monde Diplomatique**, *Οικονομία: η εποχή της παγκοσμιοποίησης*, τευχ. 3.
- **Μιχαήλ Σάββα**, *Η Παγκοσμιοποίηση πέρα από το Μύθο*, Περιοδικό Άρδην, τεύχος 8, Μάιος-Ιούνιος 1997.
- **Pfaff William**, *L' ortodossia della globalizzazione*, στο *Internazionale* No 2/96.
- **Piper Nikolaus**, *L; angoscia del mercto montiale*, στο *Internazionale* No2/96.
- **Scalfari Eugenio**, *Potere e Liberta, meta della meta*, εφημ. La Repubblica, 11.9.1995.
- **Soros George**, *Soros sus Soros. Sulla cresta dell' onda*, Ponte alle Grazie 1995.
- *Stato sociale e mercato mondiale. Il welfare europeo sopravvivera alla globalizzazione dell' economia? a cura di M. Ferrara*, Fondazione Agnelli 1993.
- **Tourraine Alain**, *La globalizacion como ideologia*, El Pais, 29.9.96.
- **Tourraine Alain**, *Επιστροφή στην Πολιτική*, εφημ. Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 8.10.1997.
- **Thurow Lester C.**, *Testa a testa. Usa, Europa, Giappone: la battaglia per la supremazia economica nel mondo*, Mondadori 1992.